

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

برگرداننده: حمید بهشتی

۱۶ مارچ ۲۰۱۱

زمینخواری – پخوم های عصر جدید

تصرف و واگذاری اراضی عمومی به شرکت های خصوصی

در داستان "انسان چقدر به زمین نیاز دارد" که نویسنده روسی زبان لئوتولستنی در تمثیلی در باره طمع انسان نوشت، دهقانی به نام پخوم Pachom با زمینداران بشکورتستان Baschkortestan قرار گذاشت که عرض یک روز، از طلوع خورشید تا هنگام غروب هر چقدر زمین را از فلات حاصلخیز که بتواند دور بزند، به وی تعلق خواهد یافت. این است که او به راه افتاد و با شتاب تمام مساحت زیادی را دور زد که تا حد امکان اراضی بیشتری را مالک شود. به هنگام غروب که وی بازگشت نقش بر زمین گشت و جان داد. بدین ترتیب او سرانجام فقط به دو متر مربع زمین بیشتر نیاز نداشت.

پخوم های عصر ما

پخوم های امروزی نامشان Daewoo، شرکت القوادره Al-Quadra یا مدیریت سرمایه گذاری کرو Cru Investment Management می باشد. اما دولت هائی نیز مانند هند یا شیخ نشینان خلیج، چین و لیبی در صد این هستند که به سرمایه گذاران کشور خود در سرمایه گذاری کشاورزی در سرزمین های دیگر یاری رسانند. در نتیجه اراضی وسیعی در افریقا، امریکای لاتین، آسیا و یا اروپای شرقی به شرکت های خصوصی ملی یا خارجی فروخته و یا اجاره داده می شوند. غالباً اراضی مزبور مربوط به مناطقی هستند که برای تهیه مایحتاج مردم عادی و پرورش احشام و یا ماهیگیری مورد استفاده عموم قرار می گیرند. اما هدف اکثر سرمایه گذاران مزبور تولید مواد غذایی صادراتی و خوراک احشام برای کارخانجات تولید گوشت و یا تهیه مواد سوختی که از محصولات کشاورزی ساخته می شود برای خودروهای کشورهای غنی در اروپا یا آسیا می باشد.

یکی از اولین موارد مزبور که در جهان شهرت یافت، کوشش شرکت کره ای Daewoo در ماداگاسکار بود برای کسب اجاره ۱/۳ میلیون هکتار زمین که نیمی از کل مساحت آنجا را شامل می شود. آنها قصد داشتند در آن اراضی کشت ذرت نموده و محصول آنرا برای تغذیه احشام خویش به کار بندند.

نمونه دیگرش کشور سیرالئون می باشد که از فقیرترین ممالک دنیاست. شرکت سویسی آداکس بیوانرژی Addax Bioenergy در آنجا به دنبال یک جنگ داخلی خونین بیش از ۲۰ هزار هکتار زمین را در شمال آن کشور برای تولید نیشکر و کاساوا اجاره نمود. کاساوا Cassava در سیرالئون مهمترین رزق مردم پس از برنج می باشد. اما هدف آداکس تأمین ارزاق اهالی نبوده، قصد دارد کاساوا را برای تولید مواد سوختی مورد استفاده قرار داده و به اروپا صادر نماید و با نیشکر تولیدی نیز همین مقصد را دنبال می کند. و اینها به هیچ وجه تنها موارد تصرف و واگذاری اراضی عمومی به شرکت های خصوصی نیستند. فقط در سیرالئون برای اجاره بیش از ۱/۵ میلیون هکتار زمین قراردادهائی در حال بستن می باشند و این میزان برابر ثلث تمامی اراضی آنجاست.

وعده های میان خالی

در حالی که در داستان تولستوی اهالی بشکورتستان خودشان مالک اراضی بوده و می توانستند در باره آنها تصمیم گیری نمایند، امروزه در اکثر موارد، دولت ها و مسؤولان محلی عامل بوده، قراردادها را امضاء می کنند. اهالی محلی که از اراضی مزبور به طرق مختلف بهره برداری می نمایند، به ندرت طرف مشورت قرار گرفته، به هیچ وجه در تصمیم گیری ها دخالتی ندارند.

علاوه بر این خلاف بشکورتستان تولستوی، در اکثر این کشورها هیچ زمینی که مورد استفاده مردم نباشد، وجود ندارد. حتا در دورافتاده ترین مناطق نیز کشاورزان محلی می کوشند از قطعه زمینی که دارند زندگی خود و خانواده شان را تأمین نمایند و چوپان ها گله های خود را در مراتع فاقد ساکن به چرا برده و یا در جنگل ها زنان بومی چوب برای سوخت جمع آوری نموده و یا میوه و سبزیجات وحشی برداشت می کنند. زمانی که زمین خواران مدرن با چکمه های بزرگشان بدانجا پای می گذارند، برای مردم محلی که نسل اندر نسل در آنجا زندگی می کنند، بدین معناست که راه به منابع حیاتییشان بر ایشان بسته و بدین صورت آنها امکانات ادامه زندگییشان را از دست می دهند.

اعضاء یکی از شوراهای کلیسائی سیرالئون در روستای لونگی Lungi با مردمی مواجه گشتند که خود را از جانب شرکت بیوانرژی آداکس که با آنها قرارداد اجاره بسته بود، فریب خورده می دانستند. شرکت آداکس یکجا تمامی مناطق شامل بر زمین های نم دار را نیز تصرف نموده بود که بهترین مکان برای کشت و کار می باشند. علی رغم این که شرکت مزبور به اهالی اجاره اندکی هم می پرداخت، اما مبلغ مزبور بسیار نازل تر از میزانی بود که می شد از آنجا محصول برداشت نمود. علاوه بر این آداکس فقط از اراضی آنجا استفاده نمی کرد، بلکه آب رودخانه رکل Rockel را به مزارع خود هدایت نموده و پساب آغشته به انواع سموم ناشی از سمپاشی و کودهای شیمیائی را به رودخانه باز می گرداند. به گونه ای که زنان محلی گزارش می کنند آب رودخانه مزبور دیگر قابل آشامیدن نمی باشد.

مانند روستای لونگی، اهالی معمولاً بابت از دست دادن زمین و آب مابه ازاء آنرا دریافت نمی کنند. مابه ازائی که به آنها داده می شود بسیار ناچیز بوده و یا اصلاً چیزی به دستشان نمی رسد. بخش اصلی حق اجاره یا بهای فروش املاک را دولت ها، مسؤولان محلی و یا کدخدا های روستاها به جیب زده و غالباً به روستائیان که معمولاً فاقد سند

و مدرک مالکیت اراضی می باشند، چیزی نمی رسد. علاوه بر آن تجربه نشان داده است که مزارع کلان کشت نیشکر، زویا و یا باغهای دانه های روغنی که مالکان جدید ایجاد می کنند، بسیار اندک برای اهالی اشتغال ساز می باشند. میزان مزدهائی هم که می دهند پائین و شرایط کار اسف انگیز است. آنگاه اگر اهالی رانده شده از اراضی مزبور قصد کوچ کردن به سایر جاها را داشته باشند، سرنوشتشان مانند داستان خاریشت و خرکوش است: زیرا اکثرا زمینخوران جدید پیش از آنها به آن مکان ها نیز پا نهاده اند.

تصرف و واگذاری اراضی عمومی به شرکت های خصوصی

از سال ۲۰۰۸ بدین سو گزارشات بسیاری در باره اینگونه تصرفات اراضی عمومی تهیه شده است. مانند داستان تولستوی گویا اشتهای شرکت های خصوصی به زمین سیری پذیر نیست. میزان اینگونه معاملات و سطح اراضی که موضوع آن می باشد، به طور ناگهانی رشد نموده است. اما از آنجائی که عاملان مربوط همواره می کوشند کار خود را حتی الامکان مخفیانه صورت دهند، اطلاعات مطمئنی در باره میزان واقعی آن در دست نیست. به تخمین سازمان تغذیه و کشاورزی مربوط به سازمان ملل متحد FAO در عرض سه سال گذشته فقط در منطقه تحتانی صحرای افریقا عوامل خارجی بیش از ۲۰ میلیون هکتار زمین را به تصرف خویش درآورده اند. به گزارش بانک جهانی در سال ۲۰۰۹ معاملات و قراردادهائی برای ۴۵ میلیون هکتار صورت گرفته و یا بسته شده اند.

در بسیاری از کشورهائی که هدف سرمایه گذاران خارجی می باشند، کشاورزی محلی دیگر قادر به تغذیه اهالی نیست. به همین دلیل نیز آنها محتاج کمک های مالی می باشند. اما زمینخوران جدید به ندرت در مورد تأمین خوراک اهالی روستاها و رشد اقتصادی اقدامی کرده و یا آنها را مشغول به کار می کنند. به عکس: کشت محصولات لازم برای تولید مواد سوختی اکثرا همراه قطع درختان جنگل ها بوده، موجب ضایعاتی بر محیط و سیستم های اکولوژی می گردند... میزان مصرف مواد غذایی که برای تهیه ایتائل برای یک تانک پر خودروی بیابانی، لازم است، معادل مصرف یک سال غذای یک نفر می باشد. علاوه بر این بسیاری از گیاهان انرژی زا "تشنه" بوده، کشت و تبدیل به مواد سوختی موجب خساراتی به آب لازم برای کشت مواد غذایی می گردد.

فزونی علاقه دولت ها و شرکت های خصوصی به خرید یا اجاره اراضی وسیع، تا حدی به بحران اخیر مالی و اقتصادی و نیز به بحران تغییرات آب و هوا مربوط می شود. بالا رفتن بهای مواد غذایی اصلی مانند برنج و گندم در عرض سه سال گذشته و تغییراتی که در بهای آن در جهان صورت گرفته و آن را غیرقابل پیش بینی نموده است، ناشی از این است که مواد غذایی موضوع فعالیت دلال های سرمایه گذاری شده که اساس کارشان بر کمبود مواد غذایی در گیتی قرار دارد. به موازات آن، دولت های کشورهای در حال توسعه مانند چین، کره، هند و لیبی با توقعات روزافزونی که ملت هایشان دارند، مجبور به وارد کردن مواد غذایی و علوفه برای احشام بوده، برای کسب اطمینان نسبت به تهیه خوراک مردم خود به کشت مقابل ساحل off shore farming رو می کنند. علاوه بر این بالا رفتن تقاضا نسبت به مواد سوختی به دست آمده از محصولات کشاورزی که گویا جایگزین ارزانی نفت گران می باشد، موجب رشد زمینخواری برای تولید ذرت، زویا، نیشکر، جاتروفا *Jatropha* و دانه های روغنی است. بنابراین اتحاد شومی میان دولت ها، صندوق های سرمایه گذاری، بانکدارها و شرکت های چند ملیتی کشاورزی و تولید انرژی به وجود آمده و اساس زندگی ملیون ها کشاورز را در معرض تهدید قرار می دهد. به موازات آن بدین صورت تحولات دراز مدتی بروز نموده و مسلط گشته است. زمین کشاورزی تقلیل می یابد زیرا توسعه شهرها، پروژه های زیرساختی کلان مانند سدسازی ها یا حفر معادن، زمین های کشاورزی را بلعیده و

پروژه های کلان کشاورزی به اراضی کشاورزی خساراتی می زنند. بدین جهت سرمایه گذاران انتظار دارند در آینده بهای محصولات کشاورزی و زمین فزونی یابند. لذا نه فقط بدین خاطر که محصولات غذایی و مواد اولیه گران خواهند شد، بلکه فقط از روی معامله گری است که دلالتان به سوی خرید زمین هجوم می برند.

ولع برای آب

یک مشکل دیگر که در داستان ذکر شده تולستوی در آغاز مطلب از آن خبری نیست: هر که بر زمین اشراف داشته و آن را کنترل کند، کنترل منابع آب نیز به دست اوست. مسیر آب رودخانه ها انحراف یافته، به سوی مزارع و باغها هدایت می یابند و موجب ضایعاتی برای ساکنین پائین رودخانه ها و طبیعت اطراف می گردد. استفاده از موتورهای پمپاژ آب موجب می شود که سطح آب های زیرزمینی پائین رفته و قنات های اطراف خشک می شوند. در نتیجه نه تنها زمین های حاصلخیز، بلکه آب نیز به خاطر استفاده بی حساب و آلودگی، به کمبود می گراید. ارباب ها و مالکان جدید می توانند آب متعلق به مناطق وسیعی را به سرقت برده و توسط مواد شیمیایی مورد استفاده در کشاورزی و پساب های حیوانی و نیز کارخانه های نیشکر آلوده سازند.

بدین سان در سال ۲۰۰۵ در دهستان های اُکاس و کوآتیک Ocos Coatepeque واقع در گواتمالا سدهائی برای حفاظت از باغهای درختان موز و مواد روغنی در مقابل سیل ایجاد گشتند. نتیجه اش این بود که اراضی و محصولات کشاورزان محلی مرتب به زیر آب می رفت. در کوآتیک آبیاری باغهای درختان مواد روغنی موجب گشت که آب مورد نیاز کشاورزان محلی تقلیل یابد. شماری از آبادی ها گزارش کردند که چشمه های فراوانی خشک شده و دسترسی به آب در ایام خشکی روز به روز مشکل تر می شود. علاوه بر آن در هر دو دهستان مزبور مواد سمی و پساب به رودخانه ها راه یافته، موجب بیماری اهالی گشته است.

اصلا جست و جوی آب یکی از مهم ترین انگیزه های موج جدید سرمایه گذاری است. قریب ۷۰٪ آب مورد استفاده مردم مصروف کشاورزی می گردد و در بسیاری از ممالک توسعه نیافته حتا بیش از این ها هم هست. اهمیت آبیاری برای تولیدات مواد غذایی و کشاورزی در جهان مرتب در حال رشد است. بین سال های ۱۹۶۲ و ۱۹۹۸ زمین های زیر کشت سالانه ۱/۶ درصد و در جمع به میزان ۱۰۰ میلیون هکتار فزونی یافت. در حالی که مناطق واقع در خاورمیانه، هند و چین مرزهای استفاده قابل محاسبه و قابل دوام را مدت هاست شکسته اند، افریقا در منطقه تحتانی صحرای ساحل فقط از دو درصد از آبهای موجود بهره برداری می کند. کشورهایمانند موزامبیک و سودان هم زمین و هم آب دارند و به همین جهت نیز هر دو کشور مزبور در معرض اشتهای سرمایه داران می باشند. علاوه بر این به گونه ای که کارشناسان می گویند مسائل مربوط به آب در آینده مشکل تر می شوند، زیرا با مسائل جوئی در ارتباط مستقیم قرار دارند.

این است که دولت مالی به شرکت مالیبیا Malibia در منطقه ماکینا Macina نه فقط ۱۰۰ هکتار زمین برای کشت برنج پربار برای صدور واگذار نمود، بلکه علاوه بر آن به شرکت مزبور حق استفاده از آب در ایام خشکسالی را نیز داد. برای تولید کنندگان محلی در منطقه مزبور که استفاده از آب رودخانه نیگر بزرگ ترین منبع آبیاری به حساب می رود، این به معنی دسترسی کم تر آنها به آب و احتمالا ورشکستگی اقتصادی می باشد.

همین دورنما در شرق افریقا نیز هست: در مقابل دریافت ۴۰ هزار هکتار زمین در کناره رود تانا Tana کشور قطر به کنیا یک میلیون قرضه برای بنای بندری دارای عمق زیاد داد. اما رودها و مناطق پر آب واقع در دلتای رودخانه تانا نه فقط برای محیط زیست و آب زیان و گیاهان، دارای اهمیت می باشند، بلکه به اهالی امکان تهیه

مواد غذایی و محصولات سبزی Cash corps مانند برنج، ماهی و سبزیجات را نیز می دهند. و گله داران نیز آنجا برای آب دادن به گله هایشان، به ویژه در ایام خشکی که سایر برکه ها خشک می شوند، منبع حیاتی می باشند.

اعتراضات ...

از آنجائی که انتظار نمی رود که زمینخواران عصر جدید از فرط طمعی که برای چپاول بیشتر دارند، بزرگ ترین پرسش این است که در مقابل زمینخواری چه می توان کرد؟ یکی از پاسخ ها مقاومت روزافزون است؛ مانند آنچه در موزامبیک صورت می گیرد. آنجا در سال ۲۰۰۹ شرکت انگلیسی بیوانرژژی افریقا به دنبال اعتراضات شدیدی که بروز نمود، عقب نشینی کرد. شرکت مزبور قصد داشت در افریقای جنوبی در ۳۰ هکتار زمین مزارع کشت نیشکر به وجود آورد. برای اینکار از جمله از دولت افریقای جنوبی قول گرفت ۷۵۰ میلیون متر مربع آب سد ماسینگیر Massingir واقع در استان جازا Gaza را دریافت نماید و این به زیان اهالی و کشت مواد غذایی آنها بود. چنانکه از اطلاعات اخیر می توان نتیجه گرفت، گویا دولت، پروژه مزبور را دیگر بسته است. پروژه Deawoo در ماداگاسکار نیز به مشکل مواجه شده است. خشم مردم از آن پروژه موجب ایجاد موج مخالفت وسیعی علیه دولت گشته، منجر به سقوط آن گشت. دولت جدید نیز قرارداد مزبور را به کناری نهاده در فریزر گذاشت.

اینگونه اعتراضات، دولت ها و سرمایه گذاران را به این فکر انداختند که زمینخواران و سرمایه گذاری کشاورزی نه فقط برای مردم محل بحران آمیز می باشند، بلکه برای خود آنها نیز این موضوع مصداق دارد. این امر به ویژه در کشورهای فقیر صدق می کند که مردم روستاها از کمبود زمین و ضیقی مواد غذایی رنج می برند. آنگاه اگر به موازات گرسنگی کشیدن مردم، مواد غذایی نیز صادر شوند، این می تواند به سرعت موجب ایجاد مقاومت و درد سر گردد.

... و دستورات اداری

برای پائین آوردن عوارض منفی سرمایه گذاری و بهبود اوضاع که به بهبود زندگی عموم منجر خواهد گشت، مباحثی پیرامون اصول و دستورالعمل های مربوط به "سرمایه گذاری مسؤولانه" آغاز گشت. بانک جهانی و برخی از دول کشورهای صنعتی مانند امریکا و ژاپن ۷ اصل را با این هدف که سرمایه گذاری کشاورزی، حقوق، شرایط زندگی و منابع محلی را حفاظت نمایند، تنظیم نمودند. کمیته تأمین مواد غذایی (CFS) که مربوط به سازمان کشاورزی وابسته به سازمان ملل FAO می باشد، نیز در حال تنظیم راهکارهایی است برای سیاست مسؤولانه در قبال استفاده از زمین و سایر منابع که از جانب این سازمان بدانها توصیه خواهد شد. بسیاری از مواد اینگونه دستورالعمل ها تازه نیست. از جمله مشارکت دادن مردم و پارلمان های محلی، آگاه ساختن جامع مردم نسبت به پروژه ها، رعایت حقوق موجود در زمینه آب و زمین و طبیعتا پرداخت مابه ازاء عادلانه در صورتی که مردم محلی مجبور به کوچ به مکان های دیگر باشند. مواد مذکور را از جمله آلور د شوتر Oliver de Schutter که گزارشگر ویژه سازمان ملل برای حق تغذیه می باشد در موضع گیری خویش در زمینه زمینخواری بارها اعلام نموده است.

بسیاری از سازمان های غیر دولتی مانند شبکه کشاورزان خرده پای La Via Campesina بر این نظراند که دستورالعمل های بانک جهانی مناسب نبوده، منافع مردم محلی را حفظ نمی کنند. آنها در عوض در تنظیم

دستورالعمل های FAO سهیم گشته، امیدوارند بتوانند در آنها حفظ منافع خویش را بگنجانند. اما این دستورالعمل ها نیز دارای این نقص می باشند که برای سرمایه داران تعهد آور نبوده و به همین دلیل بستگی به نیت نیک آنها دارد. این است که همچنان بر عهده مردم محل و سازمان های مدنی می ماند که در مقابل زمینخواران مقاومت نمایند. دستورالعمل ها و توصیه های رفتاری می توانند به این مبارزه کمک کنند، اما جایگزین مقاومت نیستند.

تصویر: http://www.tlaxcala-int.org/upload/gal_۳۴۲۶.jpg

برگرفته از تلاکسکالا : <http://www.tlaxcala-int.org/article.asp?reference=۴۲۴۷>

حمید بهشتی - ۱۵ مارس ۲۰۱۱